

Generálmajor doc. Ing. Václav R o u č k a, CSc.

K OBRANĚ V SOUDOBÝCH PODMÍNKÁCH

Mnoho článků bylo již uveřejněno k otázkám přípravy a vedení obranného boje a operace. Přesto však považuji za účelné zabývat se touto problematikou, aby byly správně pochopeny základní otázky, ze kterých je třeba vycházet při její analýze v soudobých podmínkách, protože bojové řady nemohou všechny otázky řešit. Jde zejména o úlohu a možnosti obrany, požadavky na ni, o její charakteristické rysy i uspořádání. Uvědoměním si těchto zásad můžeme správně chápat celou složitost přípravy i vedení tohoto boje i operace.

Úloha obrany v soudobých operacích je určována především jejím vztahem k útoku a dána možnostmi i podmínkami, za kterých vzniká.

Úlohou obrany v operačním měřítku a tedy i obecným cílem obranné operace je odrazit útok operačního nebo operačně strategického uskupení protivníka, který je v převaze na jednom nebo několika operačních směrech v součinnosti se sousedy, způsobit mu ztráty, oslabit a vyčerpávat jeho síly, udržet operačně důležité prostory i čáry, zmařit jeho útok, vybojovat iniciativu, získat čas a vytvořit výhodné podmínky pro přechod do rozhodujícího protiútoky.

Obrana nevede ke konečnému zničení nepřítele. Z toho důvodu je dočasným druhem bojové činnosti. Musíme však také vidět, že i při své dočasnosti nemusí být krátkodobá.

Úloha obrany vyplývá především z jejích objektivních možností. Má své silné i slabé stránky v porovnání s vlastním útokem i ve vztahu k aktivní činnosti protivníka.

Soudím, že při přípravě a vedení obrany je třeba vycházet z těchto skutečností, využívat silných a potlačovat slabé stránky.

K silným stránkám obrany patří zejména:

- podmínky terénu a jeho ženíjní budování k ochraně proti ničivým účinkům protivníkových zbraní,

– lepší využití palebných možností všech druhů zbraní i jejich účinků a organizování účinnějšího palebného systému proti útoku,

– příprava a uskutečnění rychlého a skrytého manévru silami a prostředky na určený směr,

– zkrácení vzdálenosti míst velení i přesunových a odsunových cest,

– možnosti zřízení odolnější, skryté spojovací soustavy.

Všechny tyto objektivní skutečnosti umožňují šetřit síly a prostředky (ve srovnání s útokem). I když je iniciativa v rukou útočící strany, umožňuje dobře organizovaná obrana vnutit útočnickovi prostor rozhodujícího sražení a směr útoku, prosadit tak svoji vůli, zbavit ho iniciativy, usnadnit velení, týlové a speciální technické zabezpečení.

Slabé stránky obrany je třeba vidět v tom, že:

– nevede ke konečnému vítězství, k dokončení zničení hlavních sil protivníka,

– iniciativa je přinejmenším při přechodu do obrany v rukou nepřítele,

– svým způsobem omezuje využití plné pohyblivosti vojsk, je proti útoku relativně statická a vytváří útočnickovi lepší možnosti v zjišťování rozmístění důležitých objektů a přípravě jejich zničení nejvhodnějšími způsoby,

– mezer může nepřítel využít k pronikání do hloubky obrany,

– vedle nedostatku palebných prostředků bude zpravidla k dispozici menší počet jaderných úderů a konvenční munice i nedostatek sil k využití účinků jaderných a palebných úderů.

K požadavkům na obranu patří její **odolnost a aktivnost**, schopnost odrazit nepřátelské úderý za použití všech druhů zbraní. Toho je **dosahováno**:

– nepřetržitým průzkumem vedeným s cílem včas zjistit přípravy nepřítele k útoku, vytváření a složení jeho uskupení, prostředky jaderného a chemického napadení i objekty prvního pořadí a jejich včasné zničení, směry úderů a zámysl možné činnosti,

– účelným a nešablonovitým, hlubokým a různorodým uspořádáním obrany a vytvořením předpokladů ke zmaření nebo odražení útoku silných uskupení pozemních vojsk nepřítele, který je v převaze, odražení jeho úderů vysoce přesnými zbraněmi i letectva a zničení nepřátelských vzdušných výsadků i aeromobilních vojsk,

– hlubokým a různorodým uspořádáním uskupení vojsk, operační sestavy a systému pásu obrany,

– vedením účinných palebných úderů na útočícího protivníka,

– důmyslnou organizací a využitím paleb všech druhů zbraní k účinnému palebnému ničení nepřítele a spolehlivým zabezpečením styků i mezer,

– dovedným využitím terénu, jeho ženíjní úpravou a vytvořením rozvinutého systému zátarasů,

– aktivní a smělou činností vojsk spolu s úpornou obranou, zaujatých rajónů, pásu obrany a důležitých prostorů,

- houževnatostí bránících se vojsk, jejich vysokým morálním stavem, psychickou odolností a pevností,
- širokým a včasným manévrem silami a prostředky, palbou, údery a zátarasy na důležité ohrožené směry,
- rozhodnými protiztečemi a protiúderem ke zničení protivnických uskupení, která se vklíní do pásma obrany,
- spolehlivou a nepřetržitou obranou vojsk a objektů proti vzdušným úderům nepřítele,
- pevným a nepřetržitým velením vojskům a trvalou součinností,
- cílevědomou organizací a nepřetržitým uskutečňováním všech druhů zabezpečení bojové činnosti (operačního zabezpečení).

K charakteristickým rysům soudobé obranné operace patří především:

● **Průzkum** vedený s cílem včasného zjištění příprav k zahájení protivnickova útoku, složení a síly jeho uskupení, zámyslu i uvědomění vojsk o nebezpečí jeho úderů.

● Organizace, příprava a důsledné uskutečňování **opatření k ochraně proti jaderným zbraním i ostatním prostředkům hromadného ničení**, čímž snížit ničivé a škodlivé účinky možného použití těchto zbraní. V souvislosti s tím bude zapotřebí připravit a podle situace provést účinná opatření k obnovení bojeschopnosti vojsk, narušeného velení i činnosti týlu.

Možnost použití jaderných i ostatních zbraní hromadného ničení protivníka zdůrazňuje význam trvalého vedení boje s nepřátelskými průzkumnými prostředky, jaderným i chemickým napadením, důsledné plnění úkolů operačního maskování, zejména vytváření klamných čar, postavení, objektů i záložních rajónů a prostorů k vykonání nutné změny.

● **Jaderné a palebné ničení protivníka**, které vyžaduje co nejúčinnější využití prostředků (vzhledem k jejich omezenému množství proti útoku).

V operaci za použití pouze konvenčních zbraní je nutné trvale udržovat v pohotovosti potřebné síly a prostředky k včasnému vedení odvetně vstřícných nebo odvetných jaderných úderů.

Jaderným ničením v obraně je žádoucí způsobit rozhodující ztráty ZHN nepříteli, jeho letectvu a operačnímu uskupení pozemních vojsk a vytvořit podmínky pro zmaření útoku agresora, vybojování iniciativy a dokončení jeho zničení aktivní činností vojsk. K palebnému ničení konvenčními zbraněmi je nutné organizovat souvislý palebný systém v pásmech obrany a dosáhnout palebné součinnosti mezi nimi.

Soudím, že je zapotřebí plně používat i rozsáhlého, překvapivého manévru palbou. Obrana umožňuje účelně využívat podmínek terénu a jeho ženijního vybavení k vedení účinných, předem připravených paleb, především bočních, šikmých a přehradných. Neméně důležitá je palba protitankových zbraní k ničení protivní-

kových obrněných cílů. Tak je možné i konvenčními zbraněmi při celkovém menším počtu prostředků účinně ničit silná protivníková uskupení.

- **Zátaras** všeho druhu zřizované v souladu s palebným systémem a činností vojsk, které spolu s úpornou obranou důležitých rájů a prostorů i palbou vojsk mohou usměrnit útok nepřítele na směry pro něho nevýhodné a do připravených prostorů jeho palebného ničení.

- **Větší šířka i hloubka pásem i prostorů bojové činnosti vojsk a týlu** proti útoku, jež s menším množstvím sil a materiálu vede k výraznějším odlišnostem v nasycení různých úseků a pásem obrany silami a prostředky. To je důsledkem jejich nedostatku, nutnosti soustředit úsilí obrany na nejdůležitější směry útoků nepřítele a šetřit silami a prostředky na méně důležitých směrech.

- **Nelineárnost a často nesouvislost fronty** vzhledem k šířce obranných pásem a úseků i nedostatku sil a podmínkám terénu.

- **Skrytý, překvapivý i rozsáhlý manév**r silami a prostředky k zesílení obrany na směrech útoku nepřítele i jeho ničení aktivní činností a nutnost jeho přípravy a uskutečnění.

- **Využití terénu i jeho ženijního vybudování**, které skýtá (proti útoku) výhodnější podmínky pro skryté, rozptýlené rozmístování vojsk i prostředků ve vybudovaných prostorech a postaveních, pro vyšší ochranu proti ničivým i škodlivým účinkům použití protivníkových zbraní.

- **Aktivnost obrany**, jež je možné dosahovat rozhodným manévrem silami a prostředky, palbou i zátaras k jejímu zesílení na důležitých směrech, vedením protiztečí nebo protiúderů, překvapivým bojem z léček a přepadovou činností.

- Organizace a vedení spolehlivé **protivzdušné, protitankové a protivýsadkové obrany, včetně radioelektronického boje i operačního maskování** v celém obranném pásmu.

- Zřízení stacionárních i pohyblivých chráněných **míst velení i relativně odolné spojovací soustavy**, která umožňuje zabezpečit pevné a nepřetržité velení vojskům, organizovat těsnou součinnost vojsk (promyšleně i předem v závislosti na různých variantách vedení bojové činnosti, vývoje operace a plnění operačních úkolů).

- Plnění úkolů **speciálního technického a týlového zabezpečení**. Za relativně stabilnější situace vojsk i týlu a při využití podmínek zvýšit množství zásob i prostředků k zabezpečení vojsk.

- V operaci k odrazení agrese využití **příprav operace** provedených předem již v míru.

Uspořádání obrany představuje účelové, prostorové rozmístění sil a prostředků spolu se souhrnem opatření ke zmaření a odrazení protivníkovy útoku, ke splnění úkolů a cílů, které jsou základem obrany.

Uspořádání obrany musí zabezpečit účinné a překvapivé vedení jaderných úderů, plné využití bojových možností raketového vojska, dělostřelectva a letectva,

spolehlivou protivzdušnou obranu, ochranu proti zbraním hromadného ničení, využití podmínek terénu a manévrovacích schopností vojsk, plnění opatření všech druhů zabezpečení bojové činnosti, udržení pevné součinnosti a nepřetržitého velení všem silám a prostředkům. **Cílem** je dosáhnout efektivního jaderného a palebného ničení protivníka, rychlého narůstání úsilí obrany a palebného působení sil a prostředků proti útočícímu protivníkovi, zmaření nebo odražení jeho útoku, udržení důležitých prostorů, způsobení nepříteli rozhodných ztrát, zničení hlavních sil jeho útočících uskupení a uchování bojeschopnosti vlastních vojsk.

Uspořádání obrany nesmí být šablonovité a lineární. Musí dovedně využívat všech podmínek k dosažení cíle obrany, mělo by být vždy nové a pro nepřítel neočekávané. Je nutné, aby obrana byla hluboce členěna, silně ženíjně vybudována, odpovídala podmínkám vedení operace za použití jak jaderných i ostatních zbraní hromadného ničení, tak i pouze konvenčních zbraní.

V každém případě i za všech podmínek zaujetí obrany musí být trvale udržována pohotovost vojsk k odražení protivníkových jaderných, vzdušných, palebných úderů i úderů vojsk a pohotovost k vedení vlastních jaderných i palebných úderů.

Uspořádání obrany zahrnuje:

- uskupení sil a prostředků a operační sestavu,
- jaderné ničení (budou-li použity jaderné zbraně),
- palebné ničení,
- systém obranných pásem, jejich ženíjní vybudování, protitankové, protivzdušné i protivýsadkové obrany a ženíjních zátarasů.

K vytvoření podmínek pro účelné využití sil a prostředků při ničení protivníka, úzkou a trvalou součinnost při plnění úkolů i nutných předpokladů k velení všem silám a prostředkům v operaci utváříme **operační sestavu**. Skládá se z prvků účelově členěných sil a prostředků vševojskové armády a rozmístěných z hlediska jejich úkolů v operaci.

Je žádoucí, aby tato sestava **zabezpečovala** účinné a plné využití bojových možností vojsk k odražení protivníkových úderů, jadernému a palebnému ničení, vytvoření odolné a hluboce členěné obrany, vedení aktivní bojové činnosti, sladěnému použití druhů vojsk a speciálních vojsk, možnosti vedení pružného manévru palbou i silami a prostředky k narůstání úsilí obrany, odražení útoku na kterémkoli směru a způsobení ztrát jeho uskupení, uskutečnění protiztečí a protiúderů ke zničení protivníkových uskupení, která se vlomila do obranného pásma, využití terénu, splnění opatření všestranného zabezpečení operace, zabezpečení spolehlivého, odolného a pevného velení i k vytvoření podmínek pro přechod do protiútoků.

Zásady, o kterých jsem se zmínil, vycházejí nejen z teoretických úvah, analýz, ale i ze zkušeností ze cvičení, jež je třeba brát v úvahu v jednotném vzájemném působení teorie a praxe.